

DUBRAVKA VLAŠIĆ, mlađi asistent

Fakultet za turistički i hotelski menadžment u Opatiji, Sveučilište u Rijeci

UTVRĐIVANJE POSTOJEĆEG STANJA NA PODRUČJU RAČUNOVODSTVA LIZINGA U HOTELIJERSTVU HRVATSKE

Lizing kao oblik financiranja ima određene prednosti koje mogu biti značajne za hotelijersku djelatnost, a posebno za hotelska poduzeća sa sezonskim karakterom poslovanja. Rezultati istraživanja prezentiraju postojeće stanje korištenja lizinga u hotelijerskim poduzećima u Hrvatskoj, vrste imovine koje se koriste na lizing te način računovodstvenog evidentiranja lizinga kao i oblik i učestalost prezentiranja informacija o lizingu internim i eksternim korisnicima.

Ključne riječi: lizing, računovodstvo lizinga.

UVOD

Računovodstveno obuhvaćanje lizinga u financijskim izvještajima hotelskih poduzeća temelji se na nacionalnim propisima i međunarodnim računovodstvenim standardima koji se kao važeći prihvate u određenoj zemlji. Republika Hrvatska je čl. 15. Zakona o računovodstvu (ZOR-a) preuzela obvezu poštivanja međunarodnih računovodstvenih standarda. Temeljem toga je važećim MRS-om 17 prihvaćen okvir za računovodstveno praćenje i prezentiranje lizinga u temeljnim računovodstvenim izvještajima. Kvaliteta informacija o lizingu prezentiranih u temeljnim izvještajima ovisit će o kvaliteti internog obračuna što uključuje i primjenu standarda djelatnosti za izvješćivanje menadžmenta o lizingu što znači da treba pripremiti precizne, potpune, razumljive i pravodobne informacije. U izradi informacija za menadžere potrebno je uvažavati i specifičnosti hotelijerstva kao djelatnosti, što znači i standarde izvješćivanja u hotelijerstvu poznate kao Uniform System of Accounts for the Lodging Industry (USALI).

Na ovim se polazištima pristupilo istraživanju mogućnosti računovodstvenog obuhvaćanja lizinga u hotelijerstvu Hrvatske, temeljeno na važećim propisima i uz uvažavanje specifičnosti djelatnosti. Prezentirani model sustava izvještavanja o lizingu obuhvatit će obuhvatiti interni obračun kao temelj formiranja informacija o lizingu za

potrebe menadžmenta, ali i sustav eksternog izvješćivanja s polazišta utjecaja na temeljne financijske izvještaje.

1. SPECIFIČNOSTI LIZINGA U HOTELIJERSTVU

Hotelijska djelatnost je prvenstveno djelatnost uslužnog karaktera, a njenu osnovu čini pružanje usluga smještaja, hrane i pića kao osnovnih, te drugih djelatnosti koje se pružaju gostu prilikom njegovog boravka u hotelu.

Osnovna razlika uslužnih u odnosu na proizvodne djelatnosti je u tome što se u proizvodnim djelatnostima automatizacijom imovine reducira potreba za radnom snagom. U uslužnim djelatnostima se, bez obzira na razvoj tehnologije, uloga djelatnika koji pruža uslugu ne može se zamijeniti radom stroja.

Karakteristika hotelijske djelatnosti je u tome što se usluga gostu pruža pri njegovom dolasku i boravku u hotelu, a najveći doprinos toj usluzi čine djelatnici. Obzirom da je lizing pravo pomoću kojeg se određena imovina uzima na korištenje, njime djelatnici dobivaju adekvatnu pomoć pri obavljanju djelatnosti, a obzirom da je imovina kojom se gostima pružaju usluge u vrlo velikom opsegu, to je lizing jedno od značajnih segmenata politike financiranja poduzeća, čiji utjecaj na financijski rezultat može biti vrlo značajan.

Lizing se u hotelijerstvu može primijeniti u bilo kojem dijelu opremanja hotelskih objekata imovinom. Najčešće se radi o opremanju:

- hotelske recepcije kompjuterima i telefonskim centralama;
- hotela aparatima za čišćenje i obradu toplih i hladnih podova,
- hotelskih prostorija namještajem,
- hotelskih soba mini-barovima,
- hotelskih soba, prostorija i dvorana informacijskom tehnologijom (npr. kompjuterskom opremom - ako se radi o poslovnom tipu hotela),
- hotelskih kuhinja sa svim potrebnim aparatima za pripremu i preradu hrane (npr. razne vrste rezalica, aparati za guljenje, miješanje, mljevenje i sjeckanje namirnica, pećnice, roštilji, štednjaci, mikrovalne pećnice),
- hotelskih kuhinja opremom za čuvanje hrane (hladnjaci za duboko smrzavanje, frižideri);
- hotelskih objekata sa mašinama za pranje posuda;
- hotelskih restorana i barova namještajem, aparatima za napitke, rashladnim vitrinama;
- pomoćnih hotelskih prostorija (npr. praonice - strojevima za pranje hotelskog rublja kao i sušilicama, valjcima za peglanje i peglama, prešama, radionice - raznim potrebnim alatima, prostorije za administrativne poslove - kancelarijski namještaj i informatička oprema, kompjutori, fotokopirni aparati)
- hotela dostavnim i transportnim vozila - motorna vozila te razna teretna vozila, manji kombi i kamioni.

Lizing se, osim za pokretnu može primijeniti i za nepokretnu imovinu što znači da je na lizing moguće uzimati i kompletne hotelske objekte, ili dijelove hotelskih objekata. Potrebno je spomenuti da svaki zahtjev za određenom imovinom bez obzira na to koliko ona bila specifična u bilo kojoj djelatnosti pa tako i u

hotelijerstvu treba postaviti i davatelju lizinga, koji s obzirom na tržišnu konkurenciju pokušava ponuditi najbolje uvjete za sklapanje konkretnog posla. Uvjeti dogovaranja ovise o mogućnostima korisnika lizinga, kojima se prilagođavaju lizing naknade, vremensko trajanje lizinga imovine, uvjeti o održavanju i osiguranju imovine. S obzirom na fleksibilnost ove metode financiranja maksimalno se traži način da se udovolji zahtjevima potencijalnog korisnika lizinga.

Prednosti lizinga i mogućnost zaštite od zastare imovinu u hotelijerskoj djelatnosti stoga su osnovna polazišta koja se moraju uzeti u obzir kod izrade modela, a posebno dolaze do izražaja kod hotelskih poduzeća sa sezonskim karakterom poslovanja. Važnost lizinga za hotelijerstvo kao djelatnost temelji se na rezultatima istraživanja najčešćih prednosti, a to su:

- niži novčani izdatak – lizing uključuje nižu isplatu u usporedbi sa kupnjom;
- ne mijenja vrijednosti pokazatelja – u većini slučajeva lizing ne utječe na pokazatelje bilance prema kojima se određuje kreditna sposobnost;
- evidentiranje troškova lizinga kao porezna prednost – obično je cijeli iznos naknada iz operativnog lizinga odmah uračunat u troškove (poslovne rashode) i kao takav umanjuje osnovicu za obračun poreza na dobit;
- zaštita od zastare imovine – obzirom da se uzimanjem imovine na lizing ne postaje njenim vlasnikom, te se po isteku trajanja lizinga ta imovina vraća davatelju (kod operativnog lizinga), za korisnika ne postoji opasnost od zastare imovine;
- ujednačen novčani tijek – ujednačeni mjesečni izdaci za lizing naknade karakteristika su lizing ugovora;
- alternativa kreditu – za poduzeća koja nemaju mogućnost dobivanja kredita za kupnju imovine, lizing predstavlja prihvatljivu i privlačnu alternativu. Lizing naknade imaju i prioritet pri isplati prilikom stečaja što također utječe na povećanje korištenja lizinga;
- lizing omogućuje hotelijerima da se bave svojom djelatnošću uključujući u ugovore o lizingu klauzule o održavanju. Tako se hotelijeri osiguravaju da će imovinu u lizingu servisirati ili u slučaju kvara popravljati ovlaštene i za to osposobljene osobe.
- smanjenje poreznih obveza – u određenim slučajevima, lizing utječe na smanjenje poreznih prednosti u poduzećima gdje nije dozvoljeno koristiti ubrzanu metodu obračuna amortizacije na način da kako bi povećali troškove, takva poduzeća mogu korištenjem lizinga, ukalkulirati u troškove ukupne lizing naknade i na taj način umanjiti porezne osnovice.

2. LIZING U PRAKSI HOTELSKIH PODUZEĆA U HRVATSKOJ

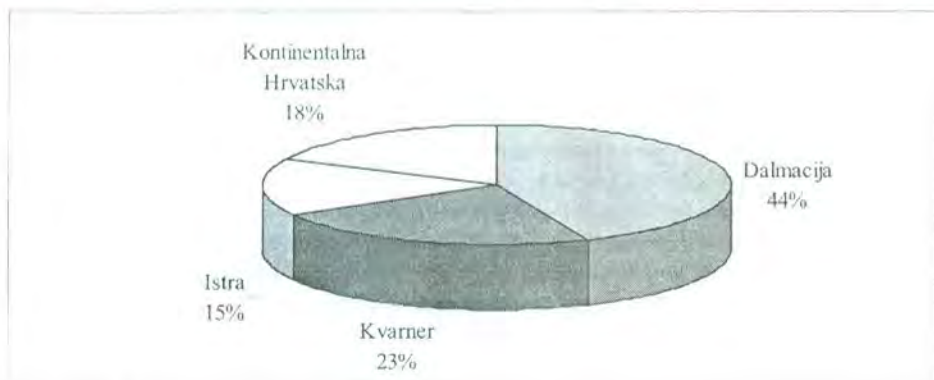
Istraživanje o korištenju lizinga u hotelijerstvu Hrvatske započelo je slanjem ankete u 140 hotelskih poduzeća. Od ukupnog broja poslanih anketa, odgovori su dobiveni od 39 hotelskih poduzeća, što čini udio od 27,9% istraženog uzorka, koji se smatra reprezentativnim jer je obuhvaćeno 95 hotelskih objekata u Hrvatskoj.¹

¹ Rezultati istraživanja odnose se na sljedeća hotelska poduzeća: Grand Hotel Adriatic d.d. (Opatija), Aquae vivae d.d. (Krapinske toplice), Arenaturist d.d. (Pula), Hotel Bellevue d.d. (Dubrovnik), GH Bonavia d.o.o. (Rijeka), Hotel Borovnik d.o.o. (Tisno), Javna ustanova NP Brijuni (Brijuni), Hotel Dubrovnik d.d. (Zagreb),

2.1. Karakteristike istraženog uzorka

U nastavku će se prezentirati opće karakteristike istraženog uzorka, a to je struktura hotelskih poduzeća prema turističkim regijama, prema veličini, vrsti vlasništva, odgovornim osobama koje su popunjavale anketu i sl.

Grafikon 1: Struktura anketiranih hotelskih poduzeća prema turističkim regijama

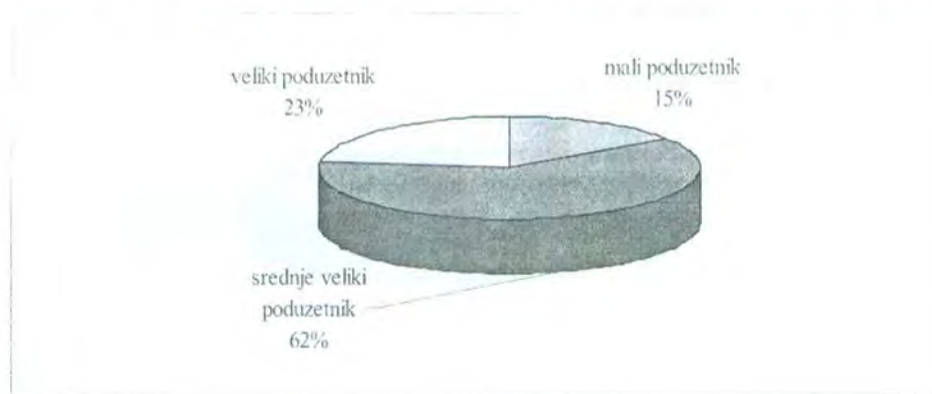
Izvor: obrada autora

Anketom je obuhvaćen najveći broj hotelskih poduzeća sa područja Dalmacije, čak 44% (17 poduzeća), slijede Kvarner sa udjelom od 23% (9 poduzeća) i Kontinentalna Hrvatska sa udjelom od 18% (7 poduzeća), odnosno Istra sa udjelom od 15%, (6 poduzeća).

Klasifikacija hotelskih poduzeća u mala poduzeća, srednje velika i velika poduzeća provedeno je prema odredbama Zakona o Računovodstvu. Udio pojedinih tipova poduzeća u uzorku prikazan je grafikonom 5.

Hotel Excelsior d.d. (Dubrovnik), Imperial d.d. (Rab), Istraturist d.d. (Umag), Jadranka d.d. (Mali Lošinj), Hoteli Jadran d.d. (Ploče), Jelsa d.d. (Jelsa), Kanaji d.o.o. (Punat), Kutina d.d. (Kutina), Hotel Laguna d.d. (Zagreb), Hotel Lapad d.d. (Dubrovnik), Hotel Lero d.d. (Dubrovnik), Hoteli Maestral d.d. (Dubrovnik), Medena d.d. (Trogir), Hotel Neptun d.d. (Dubrovnik), Hoteli Njivice d.d. (Njivice), Hoteli Omišalj d.d. (Omišalj), Hotel Panonija d.o.o. (Sisak), NP Plitvička Jezera d.d. (Plitvice), POL-MOT d.o.o. (Lovran), Primošten Hoteli d.o.o. (Primošten), Hoteli Punat d.d. (Punat), Rabac d.d. (Rabac), Riviera Hoding d.d. (Poreč), Solaris d.d. (Šibenik), Hotel Split d.d. (Split), Turist d.o.o. (Varaždin), Turisthotel d.d. (Zadar), Hotel Vali (Dramalj), Hotel Vičko Commerce d.o.o. (Starigrad-Paklenica), Vodičanka d.d. (Vodice), Zlatni rat d.d. (Bol).

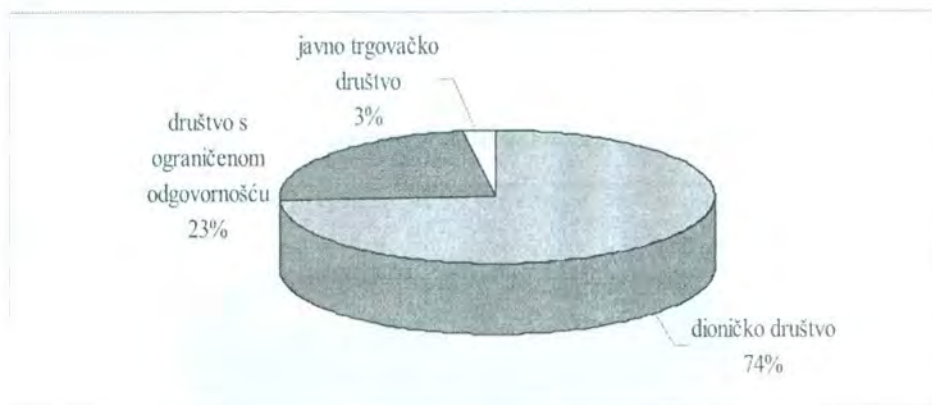
Grafikon 2: Struktura anketiranih hotelskih poduzeća prema odredbama ZOR-a

Izvor: obrada autora

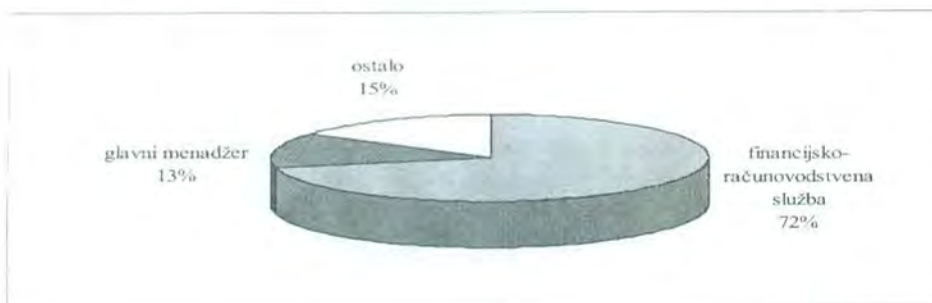
Najveći udio uzorka 62% (24 anketiranih) čine srednje veliki poduzetnici, slijede veliki poduzetnici sa udjelom od 23%, dok udio malih poduzetnika iznosi tek 15%. U okviru istraživanog uzorka 74% hotelskih poduzeća ima status dioničkog društva, 23% su društva s ograničenom odgovornošću, a samo jedno je javno trgovačko društvo (3%).

Grafikon 3: Status anketiranih hotelskih poduzeća

Izvor: obrada autora

Grafikon 4: Struktura prema funkciji osoba koje su popunjavale anketu

Izvor: obrada autora

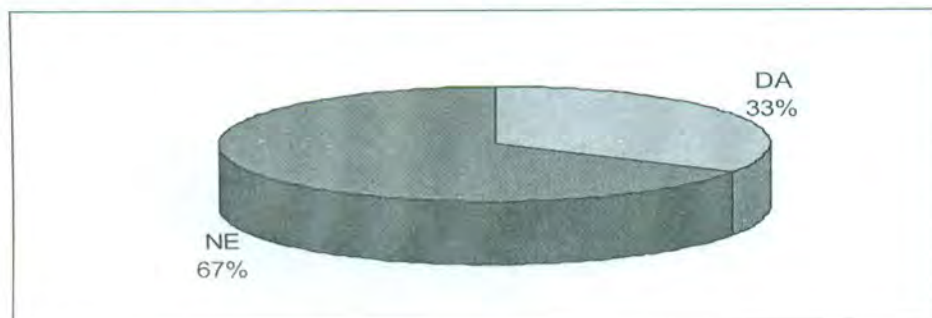
Na postavljena pitanja u anketnom upitniku najčešće su odgovarali zaposleni u financijsko-računovodstvenoj službi (72%), glavni menadžeri u 13% slučajeva, a u 15% slučajeva ostali zaposleni.

2.2. Računovodstveno praćenje lizinga u hotelijerstvu Hrvatske

U istraživanju se pošlo od potrebe da se razgraniče hotelska poduzeća koja koriste lizing u odnosu na one koja ga ne prakticiraju.

Na pitanje da li u svom poslovanju određeno hotelsko poduzeće koristi lizing ili ne utvrdilo se da dvije trećine uzorka (26 hotelskih poduzeća) ne koristi lizing, dakle samo jedna trećina (13 hotelskih poduzeća) koristi lizing kao metodu financiranja nabavke imovine (grafikon 5).

Grafikon 5: Korištenje lizinga u hotelijerstvu Hrvatske

Izvor: obrada autora

Od hotelskih poduzeća koja ne koriste lizing (njih 26) u razdoblju od 2001. do 2003. godine 92% od ukupnog broja istraženih hotelskih poduzeća nabavljalo je imovinu koristeći klasične načine financiranja (kupnja ili dugoročni krediti), a samo dva hotelska poduzeća u ovom razdoblju nisu nabavljala imovinu s obrazloženjem da

nisu imali dovoljno novčanih sredstava za nabavku niti su mogli koristiti druge oblike financiranja.

Imovina koja je nabavljena klasičnim načinima financiranja klasificirana je prema vrsti imovine što je iskazano u tablici 1.

Tablica 1: **Vrsta nabavljene imovine prema broju hotelskih poduzeća**

<i>Vrste nabavljene imovine</i>	<i>broj poduzeća</i>	<i>%</i>
kompjuterska oprema	21	81%
namještaj	20	77%
kuhinjska oprema	19	73%
telefonska oprema	16	62%
transportna sredstva	15	58%
fotokopirni aparati	11	42%
Zgrade	3	12%
kino projektor	1	4%
oprema za casino	1	4%
video nadzor	1	4%
infrastruktura	1	4%
oprema za praonicu rublja	1	4%

Izvor: obrada autora

Dakle, najviše hotelskih poduzeća nabavljalo je kompjutersku opremu (81%), zatim namještaj (77%), kuhinjsku opremu (73%), telefonsku opremu (62%), transportna sredstva (58%) i fotokopirne aparate (42%) itd. Kompjuterska oprema je najviše podložna tehnološkoj zastari što opravdava značajnije korištenje lizinga u hotelijerstvu Hrvatske sada, ali je i perspektiva za budućnost.

Vrijednosti ovako novonabavljene imovine² u razdoblju 2001.-2003. godine prezentirane su u tablici 2, gdje se ne mogu uočiti neke pravilnosti ili tendencije.

Tablica 2: **Broj poduzeća prema rasponu vrijednosti novonabavljene imovine u kn (2001 – 2003 godina)**

<i>vrijednost nabavljene imovine</i>	<i>2001. godina</i>	<i>2002. godina</i>	<i>2003. godina</i>
do 500.000	3	5	3
500.001 – 1.000.000	3	1	3
1.000.001 – 5.000.000	6	4	2
više od 5.000.001	2	3	4

Izvor: obrada autora

² napomena: na ovo pitanje odgovorila su samo ona poduzeća koja **NE koriste imovinu na lizing**, s time da 8 poduzeća nije htjelo iskazati vrijednost za tražene podatke, te se prikazuju podaci samo za 14 poduzeća.

Tako je u 2001. godini najviše hotelskih poduzeća u novonabavljenu imovinu uložilo između milijun i 5 milijuna kuna, da bi u 2002. godini bilo više manjih ulaganja do 500.000 kn vrijednosti. U 2003. godini bilo najviše poduzeća koja su u novonabavljenu imovinu uložila iznose veće od 5 milijuna kn, što znači da prezentirani podaci ne osiguravaju podlogu za ocjenu kretanja tendencija u budućnosti.

Hotelska poduzeća koja su koristila klasične načine financiranja u procesu nabavke imovine, vrijednost imovine iskazuju u bilanci (kao povećanje vrijednosti stalne imovine u aktivi i povećanje obveza u pasivi odnosno kao umanjenje novčanih sredstava u aktivi). Time utječu i na pokazatelje zaduženosti. U računu dobiti i gubitka iskazuju se troškovi amortizacije čija visina ovisi o korištenoj metodi amortizacije.

Slabu zastupljenosti lizinga potvrđuje i činjenica da čak 77% ovih hotelskih poduzeća nije niti zatražilo ponudu lizing poduzeća. To ukazuje da interes za lizing još uvijek nije dovoljno prisutan, pa bi se u budućnosti trebalo više naglašavati značenje lizinga prilikom donošenja odluke o potrebi nabavke imovine.

Razlozi takvog stanja tj. radi čega se lizing zuima više u razmatranje prilikom nabavljanja imovine, prikazuje tablica 3.

Tablica 3: Rangiranje razloga zbog kojih lizing kao način financiranja nije prihvaćen u hotelijerstvu Hrvatske

<i>RAZLOG NEPRIHVATANJA LIZINGA</i>	<i>broj poduzeća</i>	<i>%</i>
imali smo dovoljno vlastitih novčanih sredstava za kupnju imovine	8	30,8
rata kredita bila je manja od lizing naknade za imovinu	4	15,4
lizing poduzeće tražilo je više dokumenata za odobrenje lizinga	2	7,7
lizing smatram nepotrebnim za svoje poduzeće	2	7,7
uvjeti lizinga nisu bili povoljni	2	7,7
nismo imali osobu koja je dovoljno upoznata sa lizingom	1	3,8
lizing poduzeća trebala bi biti agresivnija u ponudi	1	3,8
financirali smo se iz odobrenog kredita	1	3,8

Izvor: obrada autora

Najveći broj poduzeća (30,8%) ne koristi lizing kao način financiranja jer ima imalo dovoljno vlastitih novčanih sredstava za kupnju imovine. U hotelijerstvu Hrvatske se još uvijek primjenjuju samo klasični oblici nabavke imovine, a novi načini financiranja suočavaju se s barijerama. 15,4% ispitanika kao razlog neprihvatanja lizinga navodi činjenicu da lizing naknade nisu bile povoljne, što ukazuje na potrebu da se lizing poduzeća svojim uvjetima trebaju bolje prilagoditi konkurentnim načinima financiranja. Kao razloge neprihvatanja lizinga još se navodi i pretjerana dokumentacija koja prati lizing, nepovoljni uvjeti, kao i općenito nezainteresiranost za ovaj način financiranja.

Na pitanje da li namjerava koristiti lizing kod nabavke imovine u budućnosti 46% hotelskih poduzeća odgovorilo je pozitivno, 38% poduzeća negativno dok je

preostali udio hotelskih poduzeća (16%) naveo da to zavisi od uvjeta lizinga i njihovoj usklađenosti sa poslovnom politikom poduzeća.

3. SPECIFIČNOSTI RAČUNOVODSTVENOG PRAĆENJA LIZINGA U HOTELIJERSTVU HRVATSKE

Računovodstveno praćenje lizinga u hotelijerstvu Hrvatske mora slijediti odredbe MRS-a 17 i uvažavati specifičnosti hotelijerstva kao djelatnosti. Računovodstvene informacije o lizingu potrebno je kvalitetno implementirati u sustav izvješćivanja za interne i eksterne korisnike, što je dio u hotelskog informacijskog sustava.

Računovodstveno evidentiranje lizinga je potrebno promatrati kao sastavni dio poslovnih knjiga financijskog računovodstva, računovodstva troškova i menadžerskog računovodstva, uzimajući u obzir da se radi o specifičnom poslu prema kojem se stječe pravo na korištenje za određenu imovinu u određenom razdoblju uz plaćanje lizing naknade.

Financijsko računovodstvo predstavlja dio računovodstvenog informacijskog sustava koji je definiran Zakonom o računovodstvu i MRS-ima, a čiji su izvještaji usmjereni eksternim korisnicima (vlasnici, vjerovnici, država i dr.), stoga se u praksi često naziva i eksterno računovodstvo. Zadatak financijskog računovodstva je sastavljanje temeljnih financijskih izvještaja čija je forma jasno definirana. Izvješćivanje o lizingu u temeljnim financijskim izvještajima hotelskog poduzeća mora se temeljiti na odredbama MRS-a 17.

Temeljna računovodstvena isprava koja služi kao podloga za računovodstveno evidentiranje lizinga je ugovor o lizingu. Prema provedenom istraživanju u hotelijerstvu Hrvatske broj sklopljenih ugovora o lizingu varira. U tablici 4. prikazan je broj ugovora sklopljenih u hotelskim poduzećima u razdoblju 2001.- 2003. godine.

Tablica 4: Broj sklopljenih lizing ugovora s obzirom na vrstu lizinga u razdoblju 2001- 2003. godine

<i>vrsta lizinga / godina</i>	<i>2001.</i>	<i>2002.</i>	<i>2003.</i>	<i>ukupno</i>
financijski lizing	8	27	6	41
operativni lizing	2	13	2	17
ukupno:	10	40	8	58

Izvor: obrada autora

Najveći broj lizing ugovora sklopljen je u 2002. godini, bilo da se promatraju zbirno ili pojedinačno po pojedinoj vrsti lizinga. Veće korištenje financijskog lizinga u hotelijerstvu Hrvatske znači da se imovina u lizingu iskazuje u bilancama hotelskih poduzeća te da se u računu dobiti i gubitka iskazuje visina troškova amortizacije. Operativni lizing koji se u bilanci iskazuje u strukturi izvanbilančne evidencije obuhvaća tek 29% ugovora o lizingu.

Prema vrsti imovine koja se uzima u lizing u hotelijerstvu Hrvatske dominiraju transportna sredstva i kuhinjska oprema (tablica 5).

Tablica 5: Broj ugovora prema vrsti imovine i vrsti lizinga (2001 – 2003. godine)

Vrsta imovine	2001.		2002.		2003.	
	financijski	operativni	financijski	operativni	financijski	operativni
transportna sredstva	5	1	27	13	6	2
kuhinjska oprema	3	1	-	-	-	-
Ukupno	8	2	27	13	6	2

Izvor: obrada autora

Ostale vrste imovine ne pribavljaju se lizingom. Općenito je na tržištu lizinga u Hrvatskoj najviše ugovora sklopljeno upravo za transportna sredstva, no prijedlog je da se lizing koristi i za ostalu imovinu, posebno za lizing zemljišta i zgrada. Obzirom da je najveći dio vrijednosti hotelske imovine vezan uz građevinske objekte značajno bi bilo uvažiti i računovodstvena pravila koja se na njih odnose prema GAAP-ovima.

Što se vremenskog trajanja lizinga tiče, najveći se broj lizing ugovora sklapa na vremensko razdoblje u trajanju od 2 do 5 godina, iznimka su ugovori sklopljeni 2002. godine od kojih polovica otpada za razdoblje duže od 5 godina. Postavlja se pitanje o tome da li je ova imovina zaista potrebna tijekom cijele godine, te koliko su u tom slučaju opravdani odnosno neopravdani troškovi lizing naknada pojedine vrste imovine.

Ukupna vrijednost lizing ugovora kreće se u rasponu od 20.000 do 2.730.000 kn, ovisno o vrsti imovine i veličini poduzeća.

Postoji nekoliko razloga koji podupiru korištenje lizinga. Najčešći razlozi njegovog korištenja u hotelijerstvu Hrvatske prikazuje tablica 6.

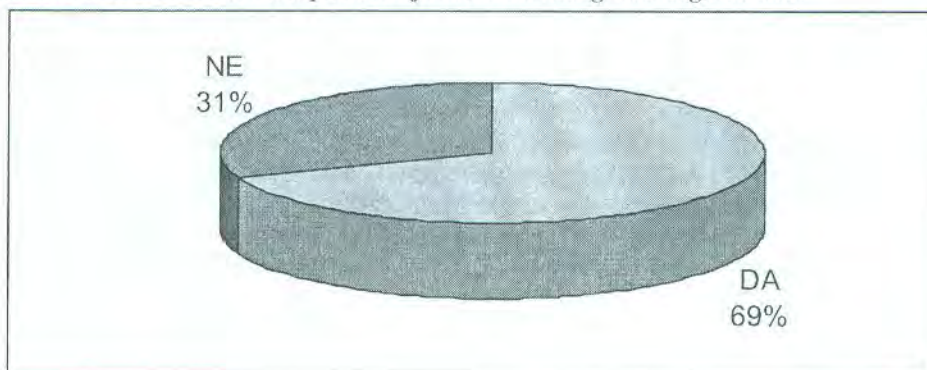
Tablica 6: Razlozi korištenja lizinga u hotelijerstvu Hrvatske

razlozi korištenja lizinga	br.poduzeća	udio
lizing ugovor je nudio najpovoljnije uvjete	6	46.2%
lizing je za naše poduzeće bila jedina dostupna metoda financiranja	4	30.8%
lizing je nudio hitno rješavanje posla	3	23.1%
zbog mogućih poreznih prednosti	2	15.4%
nismo imali dovoljno novca za kupnju imovine	1	7.7%

Izvor: obrada autora

Hotelska poduzeća kao najčešći razlog (46,2% uzorka) korištenja lizinga naveli su najpovoljnije uvjete koje im je ovaj način financiranja omogućio. Na drugom mjestu je razlog da je lizing za njih bio jedina dostupna metoda financiranja. Da je lizing nudio hitno rješavanje posla potvrdilo je 23,1% poduzeća. Porezne prednosti spominje 15,4% ispitanih, dok nedovoljno novčanih sredstava za kupnju priznaje samo jedno poduzeće. Prema prezentiranom lizing se ocjenjuje vrlo praktičnom alternativom s obzirom da nudi povoljne uvjete i hitno rješavanje posla te moguće porezne prednosti. Razlog da je lizing jedina dostupna metoda financiranja smatra se samo privremenim rješenjem dok poduzeće ne stekne uvjete za korištenje alternativnih mogućnosti.

Grafikon 6: Predviđate li u poslovanju koristiti lizing više nego do sad?

Izvor: obrada autora

Većina hotelskih poduzeća u Hrvatskoj koja koriste lizing smatraju da će ga u budućnosti koristiti više nego do sad (69%), dok dio njih (31%) to ne smatra.

Računovodstvena evidencija lizinga provodi se prvenstveno na kontima glavne knjige. Za evidentiranje financijskog lizinga koriste se konta nematerijalne imovine, s obzirom da se radi o pravu na korištenje imovine u lizingu. Amortizacija se obračunava na kontu ispravka vrijednosti nematerijalne imovine. Za evidentiranje operativnog lizinga koriste se konta vremenskih razgraničenja, za unaprijed uplaćene vrijednosti lizing naknada a ovisno o broju mjeseci na koje se odnose.

Bilanca kao temeljni financijski izvještaj hotelskih poduzeća ukazuje na visok udio stalne imovine u ukupnoj vrijednosti aktive (između 80 i 90%). Upravo to može biti temeljnim poticajem za korištenje lizinga koji smanjuje dodatno ulaganje u imovinu, a time i angažiranje značajnih novčanih sredstava koja se vežu za nabavku stalne imovine.

Operativni se lizing javlja onda kada se vlasništvo nad imovinom ne prenosi na korisnika lizinga, ugovoreno vrijeme trajanja lizinga je kraće i ne postoji mogućnost otkupa imovine po preostaloj vrijednosti. Evidentira se u glavnoj knjizi kao

potraživanje iz lizinga, te se tijekom mjesečnih naknada smanjuje vrijednost potraživanja i terete troškovi lizinga. Kada se koristi operativni lizing, vrijednost imovine se evidentira izvanbilančno što znači da ne dolazi do promjene vrijednosti imovine u aktivni. Stoga je potrebno da se uz evidenciju troškova lizinga u glavnoj knjizi u ukupnim iznosima ustroji i analitička izvanbilančna evidencija imovine u lizingu, na način da se posebno prati svaka vrsta imovine koja je nabavljena kroz operativni lizing. Ukupna vrijednost imovine temeljem lizing ugovora iskazuje se izvanbilančno, a u mjesečnim, tromjesečnim polugodišnjim ili godišnjim izvještajima iskazuje se samo iznos otplate troškova lizing naknada što predstavlja stavku računa dobiti i gubitka. Ovakav način evidentiranja operativnog lizinga u financijskom računovodstvu osigurao bi pravodobne i transparentne informacije o lizingu kako internim tako i eksternim korisnicima.

Financijski lizing karakterizira prijenos vlasništva na kraju lizing ugovora, ugovorena mogućnost otkupa po povoljnoj vrijednosti, na korisnika se prenosi veći dio rizika i koristi od imovine u lizingu, a trajanje ugovora obuhvaća gotovo čitav ekonomski vijek trajanja imovine. Računovodstvena evidencija imovine u financijskom lizingu provodi se u glavnoj knjizi u okviru razreda 0, protustavka je u razredu 9 na kontima dugoročnih obveza proizašlima iz lizing ugovora. Dakle, imovina nabavljena kroz financijski lizing je bilančne kategorije. No uz evidenciju imovine u lizingu u glavnoj knjizi treba voditi i analitičku evidenciju imovine lizing naknada i troškova kamata, na način da se posebno obuhvati svaka vrsta imovine u financijskom lizingu. To je pretpostavka za sastavljanje tjednog, mjesečnog, kvartalnog, polugodišnjeg ili godišnjeg pregleda otplate lizing naknada, troškova kamata iz lizinga i obračunatih iznosa amortizacije. Ovakav način evidentiranja financijskog lizinga u financijskom računovodstvu, osigurava pravodobne, jasne i fer informacije internim i eksternim korisnicima.

Osim evidentiranja na kontima u glavnoj knjizi, neophodno je ustrojiti i odgovarajuće analitičke evidencije. Tako analitičke evidencije o financijskom lizingu ustrojava 53,8% (7 hotelskih poduzeća), o operativnom lizingu 7,7% (samo jedno hotelsko poduzeće). Dva hotelska poduzeća vode i druge evidencije u kojima povezuju financijski lizing i analitike stalne imovine. S porastom učešća lizinga i ova će se slika morati mijenjati. Kako se računovodstvena evidencija lizinga u financijskom računovodstvu temelji na odredbama MRS-a 17, traženo je mišljenje o podobnosti ovih odredbi za realnost iskazivanja podataka o lizingu. Tako 92,3% ispitanika smatra da je razvrstavanje lizinga u operativni i financijski adekvatan, ali istovremeno naglašavaju da za hotelijerstvo Hrvatske uvjeti klasifikacije nisu dovoljno precizni. Takve polemike vode i lizing udruženja. Ispitanici također smatraju da odredbe MRS-a 17 uvažavaju načelo "prevage suštine nad formom", što znači da su iskazane informacije i kvantitativno i kvalitativno prihvatljive.

Dakle, vrsta lizinga utječe na način njegovog računovodstvenog evidentiranja i vrijednost iskazanih pozicija u bilanci. No, to ima utjecaj i na iskazani rezultat u računu dobiti i gubitka jer je moguće utjecati na veličinu poslovnog rezultata kroz izbor metode i načina obračunavanja amortizacije uz naznaku da na rezultat utječu i nastali troškovi lizing naknada.

Utjecaj računovodstva lizinga na izvještaj o novčanom tijeku također ovisi o vrsti lizinga. Ako je riječ o operativnom lizingu tada su izdaci klasificirani kao izdaci iz poslovnih aktivnosti. Kada je riječ o financijskom lizingu, novčani izdaci odnose se na

investicijsku aktivnost jer postoji mogućnost da se imovina u lizingu otkupiti po završetku trajanja lizinga.

Utjecaj računovodstvenog praćenja lizinga na izvještaj o promjenama vlasničke glavnice je indirektan jer operativni i financijski lizing različito djeluju na iskazivanje dijelova imovine a time i visine kapitala u bilanci, odnosno na visinu troškova u računu dobiti i gubitka. Dakle, utjecaj je najvidljiviji kroz visinu iskazanog financijskog rezultata i obračunatog poreza na dobit, obzirom da zadržana dobit povećava a gubitak tekućeg razdoblja smanjuje visinu kapitala odnosno vlasničke glavnice hotelskog poduzeća.

Bilješke uz financijske izvještaje posebno su važne kod korištenja lizinga iz razloga što upravo one trebaju iskazivati točne informacije o tome u kojoj je mjeri korištenje lizinga dovelo do iskazanih rezultata u temeljnim financijskim izvještajima. Ove su informacije vrlo bitne s obzirom da se neće uključivati vrijednosti one imovine koja je financirana operativnim lizingom (izvanbilančna evidencija), pa je vrlo bitno da korisnici financijskih izvještaja upravo iz bilješki utvrde koliko i na koji je način izabrana vrsta lizinga utjecala na financijski položaj, rezultat poslovanja, financijski tijek ili visinu kapitala.

Provedena istraživanja u hotelijerstvu Hrvatske ukazuju da ne postoji značajan utjecaj lizinga na iskazanim temeljnim financijskim izvještajima iz razloga što se ova vrsta financiranja koristi u vrlo malenom obimu. To potvrđuje činjenica da najveći udio troškova lizinga u hotelijerstvu Hrvatske iznosi 0,60%, odnosno da se uglavnom visina tog udjela kreće u rasponu 0,10% – 0,30%, što se smatra zanemarivom vrijednošću.

U teoriji i praksi je poznata činjenica da je moguća zloupotreba računovodstvenog evidentiranja lizinga, te se postavlja pitanje da li bi sve lizing poslove trebalo računovodstveno evidentirati na isti način. S ovim se stavom ne slaže 76,9% ispitanika, nasuprot mišljenju 23,1% ispitanika koji predlažu da se sve vrste lizinga priznaju u bilanci u obliku imovine i obveza (2 poduzeća), odnosno da se sve vrste evidentiraju kao troškovna kategorija (1 poduzeće). Dakle, ispitanici podržavaju postojeći pristup iskazivanja lizinga u temeljnim financijskim izvještajima a time i predloženih osam kriterija razvrstavanja lizinga po MRS-u 17, jer osiguravaju realnu osnovu za uspoređivanje računovodstvenih informacija o lizingu (84,6% ispitanika).

Započeti proces harmonizacije u sustavu izvješćivanja eksternih korisnika informacija obvezuje primjenu MRS-a 17 za sva hotelska poduzeća koja svojim vrijednosnim papirima trguju na financijskim tržištima proširiti. Sva ostala poduzeća tu obvezu nemaju pa bi se trebalo obvezati i ostale korisnike na primjenu jednoobraznih računovodstvenih propisa ili standarda, čime bi se omogućila usporedba računovodstvenih podataka o lizingu u temeljnim financijskim izvještajima.

Obzirom da je korištenje lizinga u hotelijerstvu Hrvatske slabo zastupljeno, ne iznenađuje podatak da čak 61,5% ispitanih smatra da u bilješkama uz financijske izvještaje nije potrebno detaljnije obrazloženje odabrane alternative (operativni odnosno financijski lizing), odnosno da nije potrebno detaljnije klasificirati lizing ovisno o vrstama imovine koja se koristi ovim načinom financiranja. To je još samo jedan od dokaza da u Hrvatskoj nije kvalitativno definiran način izrade računovodstvenih bilješki, koje se sastavljaju više iz formalnih nego iz sadržajnih razloga.

Kvalitativni elementi koje bi trebalo obuhvatiti u bilješkama i / ili uvažiti u poslovnom odlučivanju o lizingu prikazani su u tablici 7.

Tablica 7: Ocjena stupnja značenja korištenja lizinga u hotelijerstvu Hrvatske

	<i>nevažno</i>	<i>neutralno</i>	<i>važno</i>	<i>bez odgovora</i>
Lizing je kvalitetna alternativa kredita	8%	-	46%	46%
Iskazivanje lizinga kroz stavke troškova (operativni lizing) preduvjet je za ostvarenje porezne olakšice	8%	8%	31%	53%
Imovina u lizingu zaštićena je od tehnološke zastare	23%	8%	23%	46%
Imovina u lizingu uključuje i usluge servisa, održavanja, osiguranja..., pa se poslovni sustav može više posvetiti vlastitim poslovnim aktivnostima	8%	23%	23%	46%
Smanjenje u poreznim obvezama (umanjenje osnovice poreza na dobit)	23%	-	23%	54%
Financiranje iskazano kao trošak ne utječe na pokazatelj zaduženosti	23%	31%	15%	31%
Utječe na ujednačenost novčanog tijeka	23%	38%	8%	31%

Izvor: obrada autora

Prema podacima prezentiranim u tablici 32 lizing je ocijenjen kao značajna kvalitativna alternativa kreditu (46% ispitanika), ali i mogućnost iskazivanja lizinga kao stavke troškova (31% ispitanika) umjesto stavke imovine. Lizing predstavlja i zaštitu od zastare imovine, korisnicima pruža mogućnost uključivanja usluga održavanja u ugovore o lizingu i servisiranja imovine. Kao značajnu prednost ističu i smanjenje poreznih obveza, iako nema bitnog utjecaja na ujednačenost novčanog tijeka niti utječu na iskazane pokazatelje zaduženosti.

S obzirom na prezentirane rezultate istraživanja može se zaključiti da hotelijerstvo Hrvatske ne prepoznaje u dovoljnoj mjeri prednosti lizinga, pa je preporuka da se sustavom edukacije u skoroj budućnosti korisnici upoznaju sa mogućnostima koje lizing kao način financiranja pruža. Tek kada se one temeljito upoznaju i iskoriste u poslovanju u najboljem mogućem opsegu i na najbolji mogući način, moći će se realnije ocjenjivati njihov doprinos rezultatu poslovanja.

Iz navedenih razloga je i utjecaj lizinga na financijske izvještaje u hotelijerstvu Hrvatske vrlo malen, no za očekivati je da će u budućnosti taj utjecaj stalno rasti. To nameće potrebu sustavnog istraživanja ovog područja i definiranja sustava informacija o lizingu koje bi se jednoobrazno pripremale i prezentirale. Upravo bi ova načela bila polazište za oblikovanje sadržaja bilješki uz financijske izvještaje. Kvaliteta i pouzdanost informacija o lizingu prezentiranih u temeljnim financijskim izvještajima ovisiti će o ustrojavanju financijskog računovodstva ali više o kvaliteti internog obračuna, uz uvažavanje specifičnosti djelatnosti.

ZAKLJUČAK

Istraživanja su potvrdila da računovodstveno evidentiranje lizinga ovisi o tome da li se radi o financijskom ili operativnom lizingu, o čemu ovisi i način izvješćivanja kao i utjecaj na temeljne financijske izvještaje. U hotelijerstvu Hrvatske se lizing nedovoljno koristi kao način financiranja, pa nije moguće realno ocijeniti njegov utjecaj na iskazani rezultat o temeljenim financijskim izvještajima. Prednosti lizinga su u praksi hotelijerstva Hrvatske vrlo malo poznate, a samo se globalno obuhvaća u temeljnim financijskim izvještajima.

Kako su tendencije u svijetu i u Hrvatskoj ka povećanju obujma korištenja lizinga sve se više naglašava i potreba prikupljanja, oblikovanja i prezentiranja računovodstvenih informacija o lizingu kako bi se menadžerima pružila kvalitetna i transparentna podloga za donošenje odluka, od značaja za financiranje lizingom, ali i za njegov utjecaj na parcijalne rezultate pojedinih centara odgovornosti koji koriste lizing, kao i na iskazane ukupne rezultate u temeljnim financijskim izvještajima.

Rezultati istraživanja upućuju na potrebu da se u hotelijerstvu Hrvatske poduzmu mjere kako bi se korisnici upoznali s prednostima korištenja lizinga kao oblika financiranja, te povećao obujam korištenja lizinga barem za onu vrstu imovine koja podliježe tehnološkoj zastari ili koja se koristi samo tijekom sezone. Također je potrebno razviti sustav analitičkih evidencija o strukturi i dinamici lizinga, te implementirati sustav izvješćivanja radi osiguranja informacija za menadžment o lizingu kroz kraća vremenska razdoblja i za uže organizacijske cjeline; kao i izgraditi sustav računovodstvenih informacija o lizingu za potrebe internih korisnika, koji će uvažavati specifičnosti hotelijerstva kao djelatnosti, uz uvažavanje standarda USALI i načina izvješćivanja u svjetskoj hotelskoj industriji.

LITERATURA:

1. Cairns, D., Vodič za primjenu Međunarodnih računovodstvenih standarda (izmijenjeni i preuređeni standardi, novi MRS 32), Faber & Zgombić Plus Dopika, Zagreb, 1996.
2. Delaney, P. et al; Wiley GAAP 2002 - Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles 2002, John Wiley and Sons, Inc., 2002.
3. Gulin, D., et. al.: Računovodstvo trgovačkih društava, uz primjenu MRS i poreznih propisa, Računovodstvo i financije, Hrvatska zajednica računovodstvenih i financijskih djelatnika, Zagreb, 2001.
4. Kieso, D.E.; Weygandt J.J., Intermediate accounting, VIII izdanje, John Wiley and Sons Inc., USA, 1995.
5. Međunarodni računovodstveni standardi 2000, prijevod s engleskog jezika, Hrvatska zajednica računovoda i financijskih djelatnika, Zagreb, 2000.
6. Schmidgall, R. S.: Hospitality Industry Managerial Accounting, Educational Institute of the American Hotel & Motel Association, Erast Lansing, Michigan, 1997.
7. Urkalović, D. et al.: LIZING: financiranje, oporezivanje, računovodstvo, pravo, Hrvatska zajednica računovoda i financijskih djelatnika, Zagreb, 2003.